

Τι είναι η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα;

Τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να γίνουν σεβαστά μόνο εάν οι άνθρωποι ενημερώνονται και απαιτούν διαρκώς την προστασία τους. Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα προωθεί αξίες, πιστεύω και στάσεις που ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να διεκδικούν τα δικαιώματά τους και τα δικαιώματα των άλλων. Μας βοηθά να καταλάβουμε ότι είναι ευθύνη του καθενός μας να προστατεύει στην πράξη τα ανθρώπινα δικαιώματα στην κοινότητα όπου ζει.

Υπάρχουν πολλοί ορισμοί για την εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα από διαφορετικούς οργανισμούς, φορείς και ομάδες ενεργές σε αυτό το πεδίο, ανάλογα με το σκοπό, τη δράση και τη δομή τους⁸. Παρά την πληθώρα των ορισμών, τρεις διαστάσεις της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα γίνονται κοινά αποδεκτές, ενώ επαναλαμβάνονται και από την Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση και Κατάρτιση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα του 2012¹⁰. Σύμφωνα με αυτές, η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα περιλαμβάνει:

8. Τα δικαιώματα των προσφύγων ορίζονται ειδικότερα σήμερα σύμφωνα με την ευρωπαϊκή και την εθνική νομοθεσία ανάλογα με το καθεστώς τους στη διαδικασία ασύλου [αιτούντες άσυλο, δικαιούχοι διεθνούς προστασίας (πρόσφυγες και δικαιούχοι επικουρικής προστασίας) και διαμένοντες για ανθρωπιστικούς λόγους].

9. Για τα Ηνωμένα Έθνη και το Παγκόσμιο Πρόγραμμα για την Εκπαίδευση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα (2005 και εφεξής) που κεφαλαιοποιεί την εμπειρία της Δεκαετίας για Ανθρώπινα Δικαιώματα (1995-2004) και σχετικό υλικό βλ. <http://www.ohchr.org/EN/Issues/Education/Training/Pages/HREducationTrainingIndex.aspx>. Το Συμβούλιο της Ευρώπης προωθεί ενεργά εδώ και πολλά χρόνια την Εκπαίδευση στη Δημοκρατική Πολιτεία και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα με προγράμματα, εκδόσεις και κείμενα. Βλ. http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Default_EN.asp. Η ευαισθητοποίηση στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αποστολή, μεταξύ άλλων, του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) και αποτελεί συστατικό πολλών προγραμμάτων για τη νέα γενιά όπως το Youth in Action/Erasmus +. Βλ. <http://fra.europa.eu/en/tags/human-rights-education> και http://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus_en

10. United Nations Declaration on Human Rights Education and Training, 16 February 2012, A/RES/66/137.

- α. την εκπαίδευση **πάνω στα** ανθρώπινα δικαιώματα, δηλαδή τη μετάδοση γνώσης και κατανόησης για τους κανόνες και τις αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τις αξίες που τα στηρίζουν και τους μηχανισμούς που τα προστατεύουν,
- β. την εκπαίδευση **μέσα από** τα ανθρώπινα δικαιώματα, που σημαίνει την μάθηση και τη διδασκαλία μέσα σε ένα πλαίσιο και με μεθόδους και τρόπους που σέβονται τα δικαιώματα τόσο των εκπαιδευτών όσο και των εκπαιδευομένων,
- γ. την εκπαίδευση **για τα** ανθρώπινα δικαιώματα, δηλαδή αυτή που στοχεύει στην ενδυνάμωση των ανθρώπων ώστε να απολαμβάνουν και να ασκούν τα δικαιώματά τους αλλά και να σέβονται και να υπερασπίζονται τα δικαιώματα των άλλων.

Η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα ως διαδικασία που στοχεύει στην εγκαθίδρυση μιας κουλτούρας ανθρωπίνων δικαιωμάτων θα πρέπει να διαδραματίζει ρόλο-κλειδί σε κάθε εκπαιδευτική διαδικασία. Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού των Ηνωμένων Εθνών (ΣΔΠ), το σημαντικότερο κείμενο για τα δικαιώματα του παιδιού, που αριθμεί ήδη 25 χρόνια ζωής¹¹, παρέχει ένα ανεκτίμητο εργαλείο για την εισαγωγή των παιδιών στα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Σύμβαση αυτή συγκεκριμενοποιεί τα ανθρώπινα δικαιώματα που σχετίζονται με τα παιδιά. Η εκμάθηση και η πρακτική των δικαιωμάτων του παιδιού από τα ίδια τα παιδιά συμβάλλει στην κατανόηση της σημασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επίσης βοηθά τα παιδιά να καταλάβουν πως έχουν και τα ίδια δικαιώματα και μπορούν να τα προσαρμόζουν και να τα εφαρμόζουν σε προσωπικό επίπεδο. Αυτός είναι άλλωστε και ο βασικός στόχος της εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα για παιδιά¹².

Για την Ύπατη Αρμοστεία, η εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα αποτελεί ένα μέσο για την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και του σεβασμού, ιδίως στη νέα γενιά, προς την κατεύθυνση της πρόληψης ρατσιστικών και ξενοφοβικών τάσεων.¹³ Σε συνδυασμό με στοχευμένα μέτρα και δράσεις από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη – κυβερνήσεις, διεθνείς οργανισμούς, ΜΚΟ και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών - μπορεί να συμβάλει στην προώθηση της ανεκτικότητας και του σεβασμού προς τους ξένους, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων.

11. Η Ελλάδα επικύρωσε τη ΣΔΠ το 1992. Το κείμενό της στα ελληνικά είναι διαθέσιμο εδώ: http://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=26232&Itemid=33 και μία εκδοχή με απλά λόγια από το Συνήγορο του Παιδιού εδώ: http://www.0-18.gr/downloads/entipo_simbasi_ex.pdf

12. http://www.eycb.coe.int/composito/chapter_0/3_int.html#2

13. UNHCR, Combating Racism, Racial Discrimination, Xenophobia and Related Intolerance through a Strategic Approach, December 2009, available at: <http://www.refworld.org/docid/4b30931d2.html>